

temperamentumukat és polgári gondolkozásukat is kiélhetik.

9. A forrongó világesemények s a belföldi fejlemények mind élesebb állásfoglalásokat váltanak ki az ifjúságból is. Tisztul a két front vonala, a félreállóak akarva-nemakarva a reakció sorait erősítik. „Előre: a társadalmi helyzet reális felismerése és tiszta állásfoglalás. Visszafelé: a kódós társadalmi szemléletből kifolyóan kódós nacionalista, nemzeti szociálista, legfeljebb szoc. dem. állásfoglalás, egyszóval: megállás az előrevívó fejlődési vonalon.“ (Jócsik Lajos).

Akik Erdélyben levontak minden helyzetükből eredő következményt, azok a fiatalok nem önkonspiráló intellektuel kört alakítottak, szellemi hevületek többé-kevésbé ártalmatlan fészkei, hanem elsősorban érintkezést teremtettek társaik életmegnyilvánulásaival azoknak öntudatosítására; másodsorban pedig megtalálták a reális kapcsolatot az Erdélyben élő magyar tömegekkel (egyidőben) néplapjuk a Falvak Népe révén. Leszámolva holmi irodalmi kiélési vágyakkal ezek a fiatalok meg tudták ütni a szegény parasztság időszerű hangját s bizalmat tudtak kelteni maguk iránt, hogy levelek és közlemények serege támogassa őket a munkások és földművesek öntudatosodó rétegéből. Egyben megtalálták azt az egyetlen egészséges utat is, ami a polgári osztály érdekharcát megtagadó intellektuelt megmentheti attól a sorstól, hogy demoralizálódjék vagy két malomkő között morzsolódjék széjjel.

N A P S Z Á M O S É N E K E K

Irta: VERES PÉTER (Balmazújváros)

MUNKÁBA

Májusi vasárnap reggel korán felébredünk;

izgatottak vagyunk: itt a kaszálás

— máma tán lesz munka.

Sietve megborotválkozunk, az életlen bicsak összevagdálja csontos képünk: nem baj.

Veszekszünk az asszonnyal, hogy az ingen miért nincsen gomb.

Párat ráköpünk a keshedt csizmára, kisubickoljuk, mert ez így szokás és sietünk a piacra

— máma tán lesz munka.

Ezrivel lézengünk; a templom üresen ásit, a nap már emelkedik és hej! — még sincs semmi.

Meghaltak a gazdák, vagy csak spekulálnak?

Zsiros kalapunk alól fekete gondcseppek gurulnak aggódó homlokunkra.

Itt-ott csoportosulás, pár embert felírnak, a többi csalódottan széjjeloszlik.

Jön a hosszuháti ispán, odarohanunk; ötven ember kell; dobáljuk a könyvet: egy perc és vége.

Már ül is a kocsira, úgy szól vissza:

— Szekér nem lesz, emberek, nem ér rá az iga.

— Nem baj, majd kimegyünk gyalog — vágjuk rá, — örülünk, hogy így is van munka.

Szaladunk haza: — asszony rakj tarisznyát!

Hogy miből, az már az ő gondja.

Örüljön, hogy nem ülünk tovább tétlenül a nyakán.

Délután felkerekedünk (gazdák a kislócán ülnek, hidegen köszönünk.)

Innen is onnan is egy-kettő, a falu végén már kis sereggé nővünk. Azután ahogy megindulunk, szétszórva, nekinyubva olyanok vagyunk

mint egy bús karaván, amely a szenthelyről nemkönnyebbült lélekkel támolyog vissza.

*Az ég kék, a föld zöld
s a távolban havas csucs fehérlik,
de nekünk mi közünk hozzá?
Gondvert fejünk a földre csüng
s ott nincs egyéb:
csak szürke por és fekete sár.*

*A mezőn ahogy átalvágunk,
pitypang repül, harangvirág nyílik,
de meg se látjuk.
Odább a legelésző gulya mellett
vidám borjucsapat játszik.
Ahogy meglátnak szép fejük felvágják,
rózsás arcuk fénylik.
Bennünket bámulnak,
de van is rajtunk mit!
Görnyedt hátunkon tarisznya,
benne lapos málékenyér;
rávetve rongyos szűr, vedlett guba,
ócska nagyujjas és más avult condra,
kinek mi —
úgy nézünk ki
mint szürke szamarak,
akik elvesznek a juhász
tergenyéje alatt.*

*A borjuk néznek; ügyes fejüket magasra emelik
kis szügyük duzzad, tiszta szemeik pislognak,
ők még sohse láttak ilyen ijesztőket
hiszen csak pár hónaposak.
S ahogy közeledünk a farkukhoz rugnak
s majd csak anyjuk mellől néznek ránk vissza.*

*Nem nézünk mi semmit s ha a fejünk néha-néha fel-fel is vetjük,
akkor is csak azért, hogy a tanyát lessük ahová igyekszünk.
Messzire sillámlik hisz az még
sokszor meg kell rázni addig a batyunk
és sokszor meg kell törölni naptól s tehertől izzadó homlokunk.*

*Kiérünk végre. Fellelegzünk.
Jön a kerülő, megmondja hova pakoljunk.
Rendezkedünk. Kaszák csengenek. Néhányan kilépünk,
a hodály megett van a lucernás
— no nem sokat vágunk csak megpróbáljuk, hogy fog-e jól
a kaszánk.*

*Alkonyodik. Ülünk a hodály előtt.
Halk beszéd zümmög.*

Csenditének: a faluból kihallik a harang
 — Hej komám — sóhajt egyikünk
 — de soká lesz még szombat.

SZOMBAT ESTE HAZAFELÉ

Eltelt a hét. Szombat délbe már az üres tarisznnyákban
 kotorászunk

s a képmutatók káromkodnak is hozzá:

— Az Isten azt a büdös asszonyt,
 sose tanulja meg, hogy' rakjon tarisznnyát!
 Az őszintébbek kérnek: — adjál komám egy falat szalonnát,
 karéj kenyeret, pár krumplit vagy egy marék tésztát

— kinek mi hiányzik —

majd megadom otthon.

A gögösek meg — még vannak ilyenek! —

inkább nem is esznek:

úgy tesznek, mintha nem is volnának éhesek

s titokban a kenyérhéjat rágják,

de mindnyájan keservesen várjuk, hogy vége legyen a napnak,

egy hete nem voltunk otthon, nem nagy idő,

de mégis izgulunk:

asszony, gyerekek, tyukok és malacok — ha vannak?

ki tudja hogy' vannak?

Ahogy hajlik a nap, izgatottságunk növekszik,

még a kaszánk sem akar már fogni.

Dörmögünk magunkba s fojtottan káromkodunk is,

emlegetjük az Istent és az uraság anyját

és sűrűn megnézzük a falu tornyját,

hogy merre látszik.

Mindjárt lemegy a nap, éjszaka lesz, mire hazaérünk.

— Jól van ez nekünk — dörmögi valamelyik — mért nem
 egyezkedtünk?

— Ugy tolakszunk a munkára, mint a vaklégy a dögszagra,

ha kibabrálnak velünk meg csak morogni tudunk...

Egyszer aztán — a napba már beleharapott a tarajos hegy-
 csucs —

int a kerülő — fajerant! — gyerünk a tanyába!

Mint a hangyaboly ha jégesőt kapott, futkosunk össze-vissza,

kapkodunk kaszát, vasvillát, tarisznnyát.

A fiatalabbak azért mosdáshoz fognak

— ugyan ki az Isten nézne rátok? — mordulunk rájuk

— talán a tanyai lányok?

— Ajaj, van azoknak elég bajuk;

még a harmadik dülőbe kapálják a répát.

Mindegy, Megvakult zsebtükrök kerülnek elő,

bádogfedelük lerágtá a rozsdá

és foghijjas drótfésük akaszzkodnak

a gubancos hajakba.

Végigsimitják napfelmarta szőrös álluk

s valamelyik keserű humorral megállapítja:

— Komám a zsiratlan koszt használ a szakálnak,

kétszer olyanra nőtt mint máskor...

— Az ám, komám mert lekopott a hus a pofáról, oszt kimaradt belőle a szőr...

— Igen a' — mondja valaki — a köröm meg a szőr még a koporsóba is nől...

Már alkonyodik, az ispán lámpát gyújt a fizetéshez.
Veszekedések és dörmögések vannak a levonások miatt.

A legtöbb ahogy megkapta, vedlett zsebeit próbálgatja, hogy hova rejtse

s ha eltette, szedi a cókmozóját s már kocog is hazafelé.

(Könnyű most: üres a tarisznya s egy kis pénz is van a zsebben; ilyenkor az ember még a fáradtságot se érzi.)

Igy szóródunk széjjel kis baráti és szomszédi csoportokba szakadozva.

Alkonyi köd ül a határon s a hegyek felől sietve jön az este, nem igen törődünk vele, nem állunk meg gyönyörködve nézni, hogy hogyan olvad bele a hegy a sötétbe.

A gulya az álláson hever már, a pásztor kuttyája dühösen ránkugat,

a tehenek kérőznek, s ahogy a nyeldeköljük mozog a harangosok nyakában meg-meg kondul a kolomp.

Éjszaka van mire a faluba érünk, ki merre való, szétszóródunk. Néhányunknak a gazdagok uccáján vezet az útja

itt-ott még lámpa pislog;

Az udvaron kutnyikorgás, vedercsörgés hallik, a kocsis talán még most útat;

ellős tehén bög bele a csendbe, fájdalmas ordítás megrezenti az embert;

nyári jászolról a lovak horkantása hallik és ahogy zörgetik a jászlot:

a kocsis dühösen és messzehangzón káromkodik rájuk.

Más helyt a nyári konyhában a szolgáló dudol

a gazdák már alszanak s ő még most mosogat vagy talán már surol,

esetleg az egy ruháját vasalja, holnap a bálba akar menni.

Felsőhajtunk. Az oszlopos házakban benn béke és nyugalom. Csönd. Csak a kuttyák ugatnak.

Őrzik, hogy nyugodtan aludjon a vagyon.

Bennünket meg még haza se értünk

s már fojtogat a gond.

— Hogy jött ki az asszony? — s lesz-e a jövő héten munka?

Pénzünk jól eltettük, de azért sokszor hozzá-hozzá kapunk: ha elveszitenénk, mit szólna az asszony?

Büdös kocsmák nyitva várnak, a kocsmáros a pult mellett gubbaszt,

a szag kiáramlik.

— Hej, hogy elmúlt a pálinkás jó világ!

sőhajt egyik-másik.

Van azért, aki bemegy, de csak egy porcióra.

Hazaérünk. Az asszony fenn vár még. Foltoz.

Halvány öröm a gond barázdált arcon.

— *Vajjon nekünk szól-e, vagy annak a kis pénznek?*

De ne bántsuk egymást, talán mindkettőnknek.

— *Jaj, olyan soká jöttök! — mondja lágyan panaszkodva*

— *mán azt hittem: beültetek a kocsmába.*

Sopánkodás. Aj-haj, panaszok,

rosszak a gyerekek, a szomszédok, a rokonok,

rossz az egész világ

és a boltos is azt mondta,

hogy nem vár tovább.

Vacsorálunk. Az asszony megolvassa és széjjelrakja a pénzt.

Lefekszünk. Holnap kezdődik újra az egész.

A N É M E T A N T I S Z E M I T I Z M U S

Irta: BIHARI BÉLA (Nagyvárad)

Az antiszemitizmus gazdasági eredete még olyan beállítódású kutatók szemében is kétségtelen, akik idealisztikus szempontból írnak szociológiát. Ezek legfeljebb megkerülik az antiszemitizmus mögött meghúzódó gazdasági moztatóerők tisztázását és etikai formulákkal kölesönöznek kétségbevonhatatlannak látszó jelleget annak a felfogásnak, mely a zsidóság kérdésében fajelmélettel operál s azt hangoztatja, hogy az antiszemitizmus anthropológiai és morális-biológiai különbségekre vezetendő vissza. A háborút megelőző antiszemitizmusnak u. i. ilyen mezbe kellett burkolódnia, mert a liberális kapitalista árában nem volt helye a gazdaságilag megokolt antiszemitizmusnak s ez egyre jobban vesztett is hevéből az egész társadalmat beágazó tőke kisugárzása következtében, mely eltörölni próbált minden ellentétet a polgárság rétegei között. A társadalmosított munkából származó profitot — a profit biztosítása érdekében — minél kevesebb surlódással kellett maguk közt elosztani s ami ellentét a polgárság egyes rétegei közt még jelentkezett, az megfelelt azoknak a különböző fokozatoknak, amiket e rétegek a gazdasági érvényesülés létráján elfoglaltak. Egészében azonban a polgárság — relative — egységesen megszabott cél szerint sodródott a gazdasági, társadalmi és kulturális kategóriák egybenövése felé.

Az antiszemitizmus — a gazdasági alapépítmény megrázkódásainak láztáblája, — a sűrű egymásutánban következő válságokban kiutat kereső uralkodóosztály megoldási kísérleteiben mindig döntően közrejátszik. Ezek a kísérletek aszerint váltakoznak, hogy a gazdasági helyzetben megrögziteit termelőviszonyok mellett milyen a társadalmi tagozódás. A társadalmi tagozódás játszik közre abban, hogy helyzetmentése érdekében milyen megoldási módokat választ a gazdaságilag zsugorodó polgárság s ezek a módok a talajvesztés arányában több-kevesebb, ha nem tulzó, nacionalizmussal jelentkeznek. Minél kialakultabb, minél tisztább a polgárság, mint a termelőviszonyok által létrehozott gazdasági és társadalmi alakulat, annál kevésbé van szüksége akár a nyílt, akár a burkolt antiszemita nacionalizmussal való megoldási kísérletekre. A polgárság liberalisztikus állásfoglalása, az erőszakos eszközöktől való látszólagos idegenkedése, szabadelvűsége: függ-